

SCIENCE AND
EDUCATION **FOR**
SUSTAINABLE
LIFE

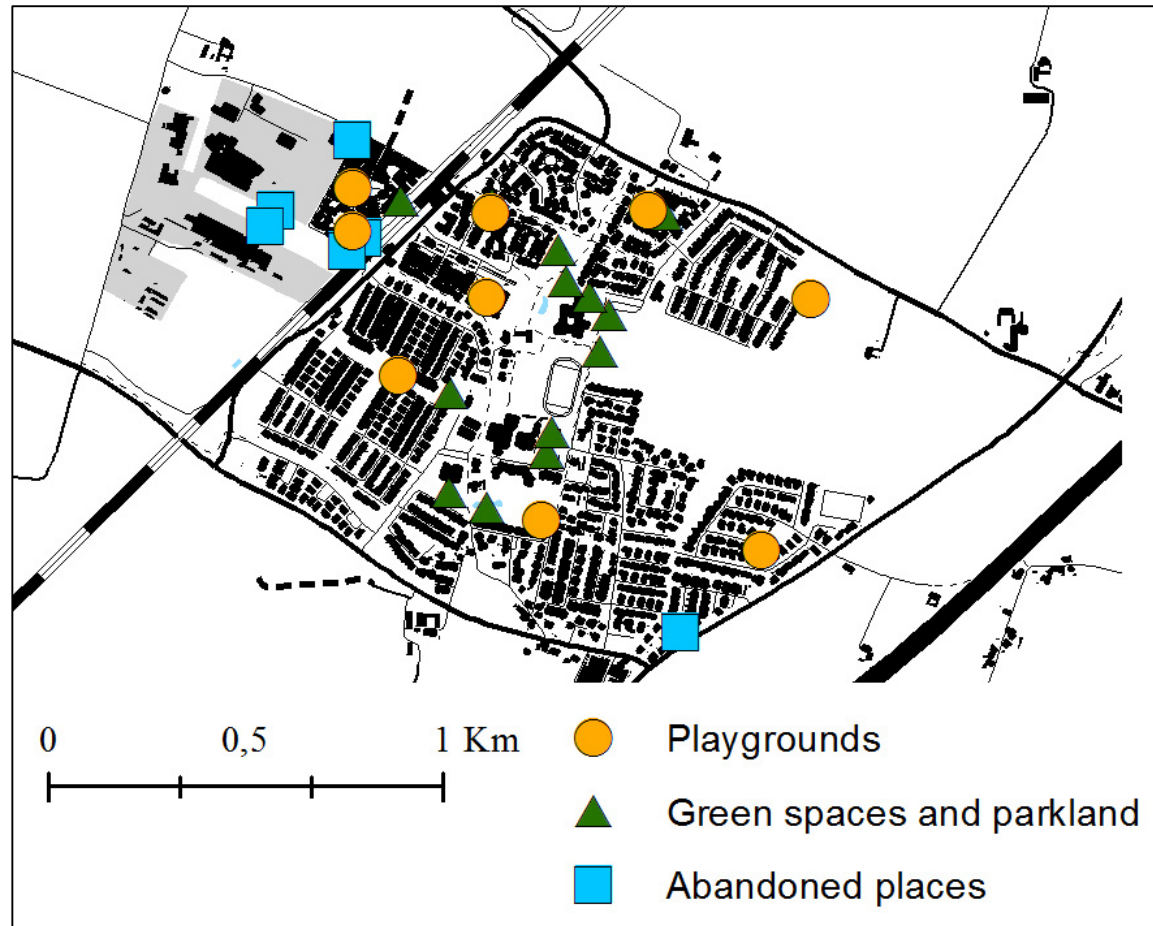
Utveckling av barnvänlig bebyggd miljö

Märit Jansson

Landskapsarkitekt och docent i landskapsplanering, med samverkansuppdrag
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
SLU

Barns platser i en barnvänlig bebyggd miljö?

Barnledda promenadintervjuer

Programmerade platser: Sociala lekplatser

"Den är jättekul... Man har mycket folk och det är ju som sagt ett mysigt ställe. Här kan man pjättas och ha roligt tillsammans"

"Det finns buskar där och sen finns där buskar här och det finns jättemycket olika dunkställen."

(Jansson, Sundevall & Wales, 2016)

Oprogrammerade platser: många möjligheter

"Jag tycker såna här platser är roligare... för här tycker jag man kan göra så mycket mer ändå... det är bara att komma på saker som man kan göra."

"Det är lite jobbigt att gå, men samtidigt hade inte, hade det varit helt perfekt så hade det inte varit nån spöskog...."

"När man kommer till en skog så har man till exempel varit på ett ställe då och sen går man längre ut och då hamnar man på ett annat ställe helt plötsligt."

(Jansson, Sundevall & Wales, 2016)

Rika miljöer med många miljöerbjudanden

Barns egna sociala nätverk

“Man har gått runt mycket med sina föräldrar och hittat till lekplatser och saker. Så kan man det senare.”

“Man känner många och... många känner en, för om du har barn så känner alla mig”.

“Du känner inte alla, men du känner igen alla.”

(Wales et al., 2020)

Grunden för barnvänliga miljöer

- **Rörelsefrihet + rik miljö (många miljöerbjudanden - affordances)**
- Rörelsefriheten påverkad av **både fysisk och social miljö**

(Kytta, 2004):

	Hög rörelsefrihet	Låg rörelsefrihet
Rik miljö	Bullerby	Glasshouse
Påver miljö	Wasteland	Cell

**Frihet att uppleva
en rik miljö med
många
miljöerbjudanden**

Barnvänlig bebyggd miljö

(Jansson, Herbert, Zalar & Johansson, 2022)

Socio-fysiska kvaliteter

- Platser
- Tillgänglighet
- Ren miljö
- Säkerhet och trygghet
- Frihet
- Lek och fritid
- Rättvisa
- Deltagande
- Lärande
- Platsanknytning

Processer

- Deltagande
- Reglering
- Planering
- Design
- Förvaltning
- Forskning
- Samarbete
- Utbildning...

”..platser och strukturer som ger stöd för barn och grupper med intresse för barnfrågor så att barn kan konstruera och implementera sina mål och projekt”
(Horelli (2007, p. 283)

Review

Child-Friendly Environments—What, How and by Whom?

Märit Jansson ^{1,*}, Emma Herbert ¹, Alva Zalar ² and Maria Johansson ²

¹ Department of Landscape Architecture, Planning and Management, Swedish University of Agricultural Sciences (SLU), 234 22 Lomma, Sweden; herbert.emm@gmail.com

² Department of Architecture and Built Environment, Lund University, 221 00 Lund, Sweden; alva.zalar@abm.lth.se (A.Z.); maria.johansson@abm.lth.se (M.J.)

* Correspondence: marit.jansson@slu.se

Abstract: The socio-physical qualities of built environments are, in several ways, of imperative importance for children growing up. The Child-Friendly Cities initiative by UNICEF, an implementation of the UN Convention on the Rights of the Child, has made local governments strive toward child-friendliness. The participation of children and young people is often the focus of such projects, with a potential for a far broader scope. Besides participation processes, what important socio-physical qualities make environments child-friendly, and how can they be developed? This paper presents a structured literature review of the concept of child-friendly environments, in order to address the full socio-physical spectrum. The results focus on concrete factors that have been filtered through child-friendliness and the associated frameworks, showing an inherent dependence between the social context and the physical environment. The shaping of child-friendliness hinges on the realization of environments that are safe, fair, and with accessible and variable green and open spaces. A multi-stakeholder endeavor including, e.g., planners, designers, and managers requires clearly outlined priorities. This study lays the groundwork for further exploration of how the concept of child-friendly environments can lead to positive changes, also as part of the overall strive toward sustainable development.

Keywords: child-friendliness; landscape architecture; landscape management; landscape planning; urban design; urban planning; socio-physical environments

Citation: Jansson, M.; Herbert, E.; Zalar, A.; Johansson, M. Child-Friendly Environments—What, How and by Whom? *Sustainability* **2022**, *14*, 4852. <https://doi.org/10.3390/su14084852>

Academic Editors: Sina Shahab, Marica Cassarino and Sara Biscaya

Received: 23 March 2022

Accepted: 9 April 2022

Published: 18 April 2022

Publisher's Note: MDPI stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2022 by the authors. Licensee MDPI, Basel, Switzerland. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

1. Introduction

What are child-friendly environments (CFE)? The concept has been explored for at least the past 50 years. The importance of outdoor environments to the quality of children's lives emerged with the architects and radical thinkers of the 1970s, as increasing numbers of children were raised in cities [1–3]. The most influential policy on the topic—the United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC)—surfaced in 1989, promoting the three (or four) “Ps”: protection, provision, and participation (and prevention) [4], which are universal components for childhood in any society, whether urban or not. The focus was particularly on how local policy and governance could include children and their perspectives through, e.g., participatory approaches and methods. Riggio [5] (p. 57) described children's participation as a global goal that “runs through the multiple child-friendly models, weaving different experiences”. This focus on participation was an important milestone in including children's voices in the development of urban environments [6]. However, it has also been overshadowing other aspects and has left the holistic picture of CFE somewhat unexplored, including its important connection to and role in the sustainable development of urban environments [7,8].

The discussion on child welfare, well-being, and quality of life reached another milestone in 1996, when the “Child-Friendly Cities Initiative” (CFCI) was introduced after the UN conference Habitat II by UNICEF and UN-Habitat [9]. The CFCI was an implementation of international agreements, mainly based on local applications of the UNCRC

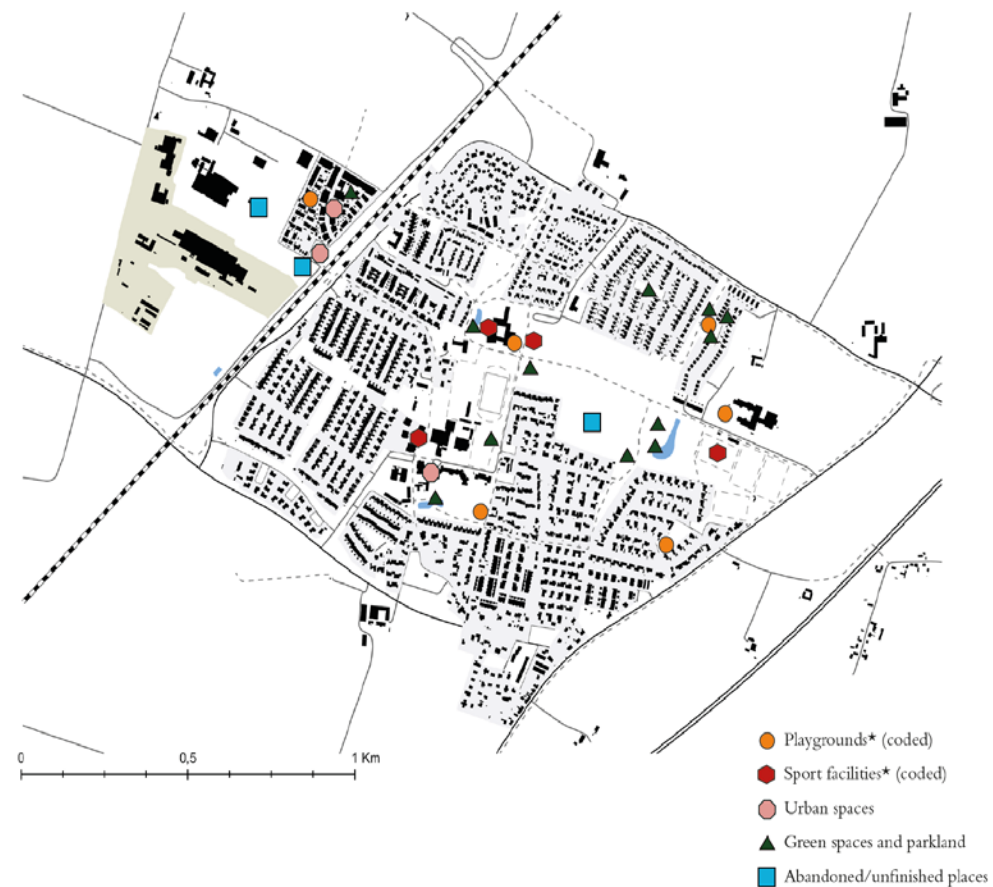
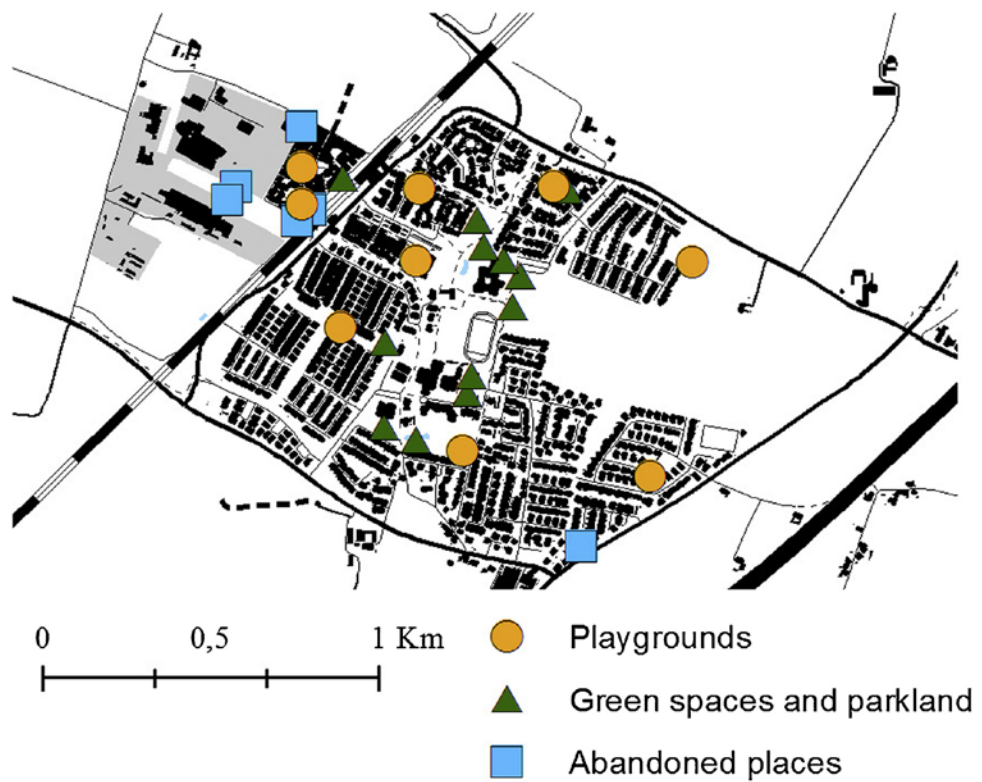
Barnvänlig bebyggd miljö

(Jansson, Herbert, Zalar & Johansson, 2022)

- Allra mest grundläggande är **en variation av platser som barn får god tillgång till.**
- Många olika kvaliteter, processer och personer/roller behöver samarbeta för att uppnå barnvänlighet lokalt!

Barns platser 2014 och 2019

Med förtätning...

- Platser barn använder försvinner
- **Mer fokus på programmerade platser – barn undanträngda från andra platser**
- Förtätningen upplevs ske för snabbt och på fel platser

Design och förvaltning som hindrar lek

"... de bara klipper träden och alla de små äpplena försvinner från marken och de klipper blommorna".

"Och så tycker jag att det inte finns så mycket för äldre barn."

"Man kan inte leka så mycket gömme... De vuxna tycker inte om det. Man får inte krypa i de här."

Hållbara utemiljöer?

Ekonomiskt

- Förvalta värden över tid
- **Ha råd med goda investeringar!**
- Inte alltid dyrast är bäst
- Slitstarkt, enkelt att reparera
- Ta tillvara unika platser
- Involvera brukare för lokal anpassning

Ekologiskt

- Natur, biologisk mångfald, infiltration
- Ekologiskt, naturligt materialval
- Återanvändning, reparationer och ombyggnad

Sociokulturellt

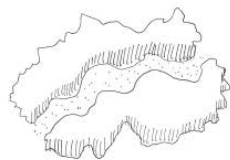
- Inkluderande för olika förmågor, åldrar och grupper
- Yta och "oprogrammerat" för möten
- Ge barn tillgång till en större del av utemiljön
- Barns perspektiv, deltagande och påverkan
- Kulturarv
- Variation

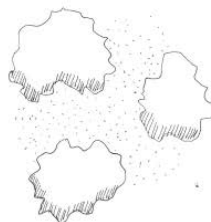
"Universallösningarna" kan finnas i bygglekplatser och natur

BUSKGÅNGEN

BUSKÖARNA

LABYRINTEN

BUSKHAVET

"Lekotoper"/"Playotopes"

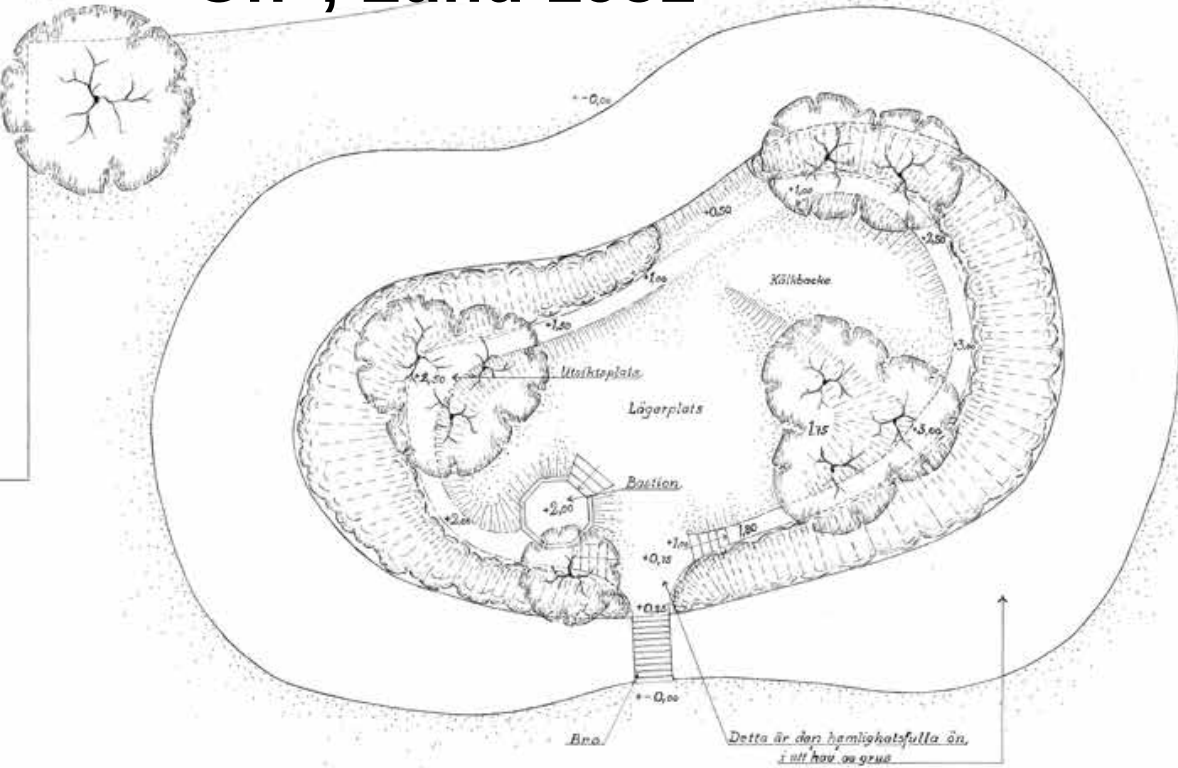
Foto: Emma Crawley

Foto: Emma Crawley

"Ön", Lund 1951

"Stenlekplatsen", Luleå 1963

-

Lekmiljöns agenskaper	
Platsens kvaliteter och påverkan	
Varierad topografi	Lekmiljön har en varierad topografi med kullar, backar, bergsluttar eller andra höjdskillnader.
Lekbar vegetation	Lekmiljön innehåller lekvänlig vegetation såsom klätterträd, lebuskage, klippa gångar i högi gräs mm.
Löst material	Det finns tillgång till löst material som kottar, stenar eller klippor i en lek: klaxar, sand, pinar, granar, löv, bark, stenar, bär osv.
Inkludering	
Lekstrukturer och dens integrering i landskapet	Lekmiljöns vegetation gör att maximalt utnyttja av himlen är möjligt där barn vistas mest. Lekplatser har lekredskap eller andra strukturer som är integrerade i landskapet, utnyttjar höjdskillnader, koppling till vegetation osv.
Tillgänglighet	
Eventuella begränsningar matchas i yta av andra möjligheter för varierande lekar. Lekmiljön har valmöjligheter genom flera olika platser för lek, möten och avkoppling. Innehåller den där är möjligt anpassas för att möta olika funktionsbehov och individer: möjlighet att använda rullstol, visuella kontraster, kopplingsgropar osv.	
Mötesplatser	
Lekmiljön har betydelse samt ett utval av mötesplatser, bord, gräsmatta, skugga osv. Dessutom finns flera exempel på inkluderande utformning, med tillgång till vegetation som utformning och strukturer eller lekredskap utan tydliga programmerade funktioner.	
Möjlighet till omvärldsförståelse	
Tid och förändring	
Lekmiljön förändras med olika saker att göra över åren och med olika vädertillstånd: klaxa pulka, hoppa i vattenpölar, leka med hövlar, klaxa bär osv. De fyra elementen (jord, eld, luft och vatten) finns representerade, exempelvis som odlings, klippa, vindskydd/vindstaket och vattenlek.	
Ekosystemtjänster och artrikedom	
I lekmiljön finns flera arter och ekosystemtjänster: Bugholmar, insektsdjur, ägg, död ved, förtärlighet, öppen dagvattenhantering, odlings mm.	
Naturliga material	
Lekmiljön har ett innehåll av naturliga och gjorda material, ännu mer naturliga och gjorda material. Det finns en variation av genomgående material som begränsat med hårdgjorda ytor samt minimalt med gummi och konstgrip.	
Konst	
Rymlighet	
Platsen erbjuder utrymme för rörelse i många olika riktningar och möjligheter till rörelsefylld lek, som att springa, klättra, gunga, gå balansgång, klaxa rutschbana, tunda runt eller nolla ner i en kulle.	
Rumslighet	
I lekmiljön finns en varierad rumslighet som ger valmöjligheter i lek, med olika platser eller zoner, formade exempelvis av olika naturliga material, vegetation eller topografi.	
Variation	
En variation i lek miljö som ger variation i lek miljöer, på och mellan lek miljöer, och ger utmaningar för olika typer av lek, exempelvis olika strukturer eller lekredskap, byggplatser, lekstaket, platser där olika platser/aktiviteter har lagts till osv.	
Särskilda kvaliteter som beskriver lek miljöns kontext samt strategier.	
Lekmiljöns geografiska kontext	
Tillgång och närhet	God tillgång till vardagstjänster i lek miljö. Från en lek miljö kan 300 meter till närmaste grönområde, lekstaket eller lekplatser vara ett rikligt, beroende på hur mycket trafik hindrar och hur mycket gång och cykelvägar finns i lek miljö.
Placering och angränsning	Lek miljö är placerad enligt flera kvalitetsprinciper utan förbudsområde genom trafik, möjlighet att nå via gång- och cykelväg, i angränsning till grönområde, bostäder, företag, skolor eller rekreation, kultur och service.
Samma möjlighet till egen platser	Barn har tillgång till natur eller andra lekredskap, så att de kan leka sig och där de kan påverka. Barn ges möjlighet att skapa egna platser, genom lekredskap och löst material.
Strategier	
Samarbete och ansvar	Den som ansvarar lek miljö har ett helhetsansvar och är ansvarig för en barnvänlig lek miljö och ett barnvänligt samarbete, och samarbete med andra som är viktigt i sammanhang.
Samsamspels	Den som ansvarar lek miljö har involverat barn och andra, gärna de främsta användarna, i utvecklingen av lek miljö. Där har de kunnat påverka planer och ansvar i lek miljöns kontext.
Rutiner	Lek miljöns ansvar har tagit till strategier, rutiner eller riktlinjer för utvecklingen av lek miljöer och stämper dessa.

(Jansson, 2010)

Vems perspektiv på barns miljöer?

- Barn och vuxna har olika perspektiv och preferenser: se respektive göra
- Barns perspektiv – inte samma som (vuxnas) barnperspektiv, eller barnrättsperspektiv
- Platser för barn och barns egna platser (Rasmussen, 2004)
- Hur kan vi utveckla lekmiljöer med förståelse för barns perspektiv?
- Viktigt med vuxnas intresse för barns perspektiv – mycket att lära!

Barns perspektiv på utelek

- **Utmaningar:**

“Det är riktigt kul. Man kan klättra upp för den stocken, sen kan man ta sig ner mot det däckat så att man är högre.”

- **Platsskapande:**

“Under där har vi en koja”

- **Påverkan:**

” Man kan gräva sig in under... [fundament till lekredskap]”

- **Socialt:**

“Fanny och jag leker där hela tiden. Min bästa vän”

(Jansson, 2008; Jansson, 2015)

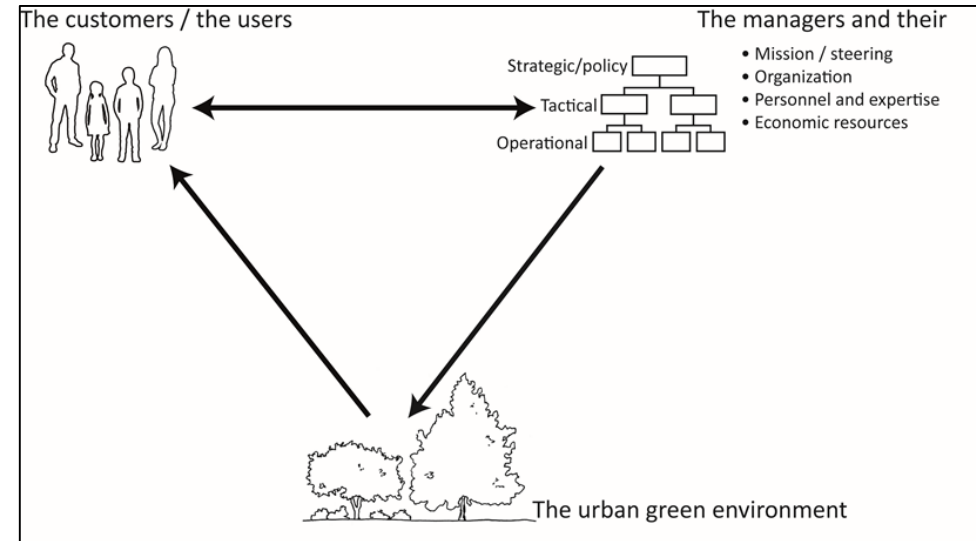
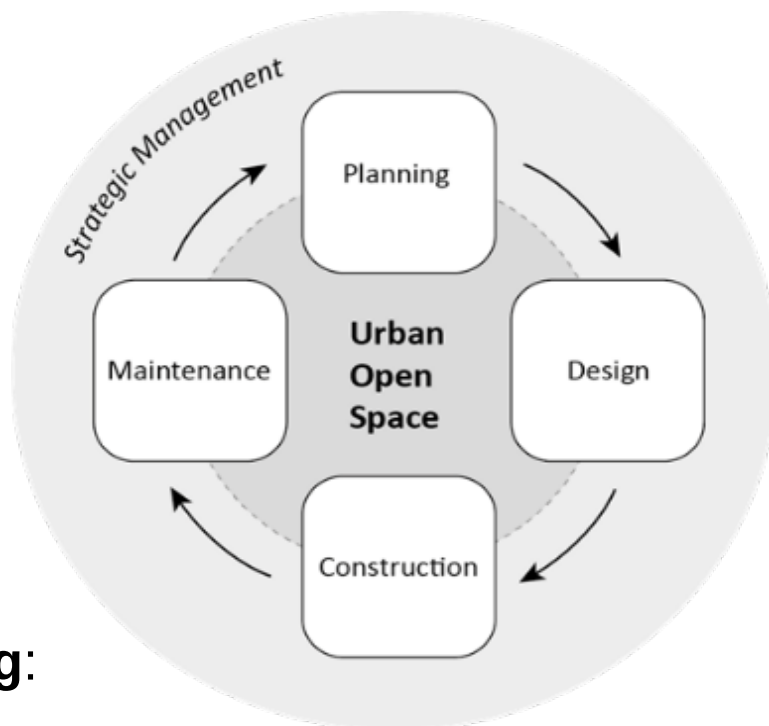
Processer och praktik för barnvänlighet

- **Strategisk förvaltning:**

Planering, design, anläggning och skötsel

Både skapa och utveckla miljöer

- **Brukarorienterad utemiljöförvaltning**
- **Utgångspunkt i både ett vuxenansvar (barnperspektiv) och i barns perspektiv**

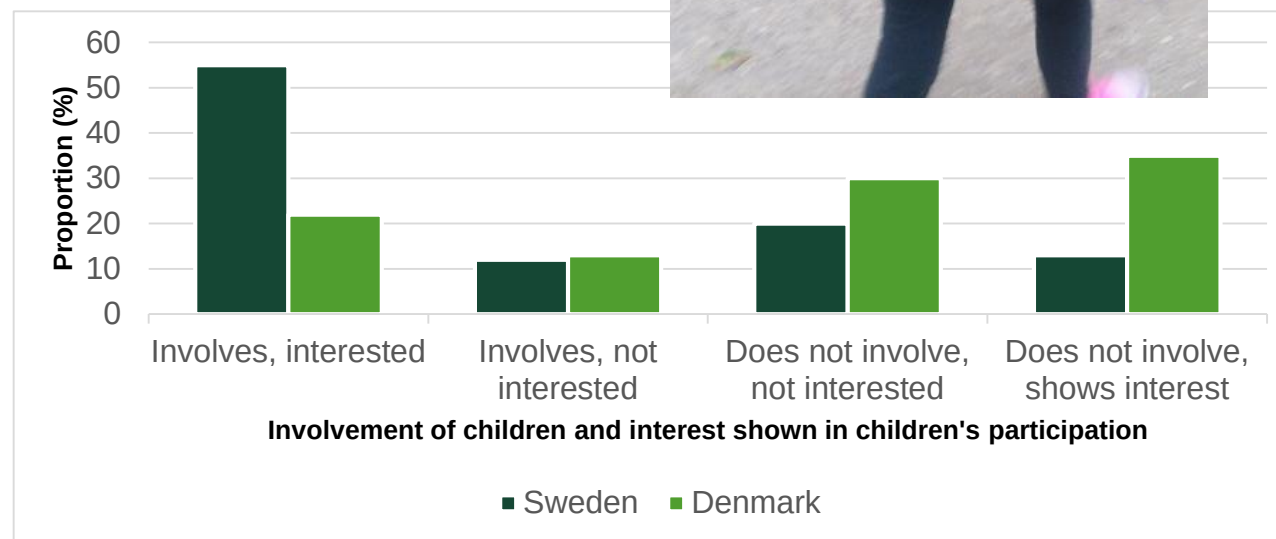
(Jansson et al, 2020)

Barnperspektiv inom svenska och danska parkförvaltningar

(Jansson, Zalar, Sundevall & Randrup, 2020)

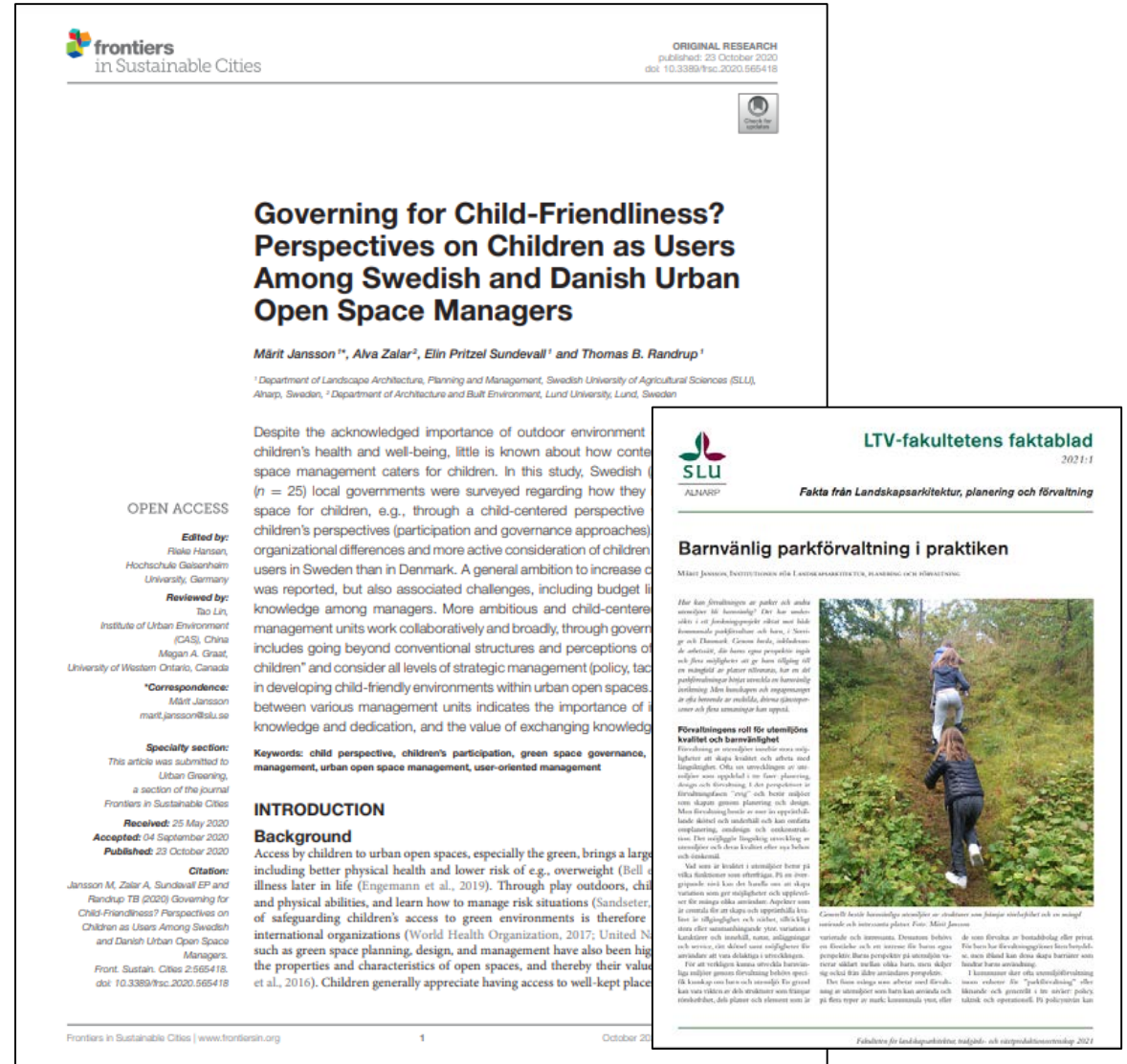
- Brukarorienterad utemiljöförvaltning för barn och andra? Hur ser det ut?
- Telefonintervjuer med 54 svenska och 25 danska parkförvaltningar
- Vanligare att fokusera på barn och andra grupper och att involvera dem i Sverige än i Danmark.
- Budgetbegränsningar och kunskapsbrist hindrar satsningar och barns deltagande.

Barnperspektiv inom svenska och danska parkförvaltningar

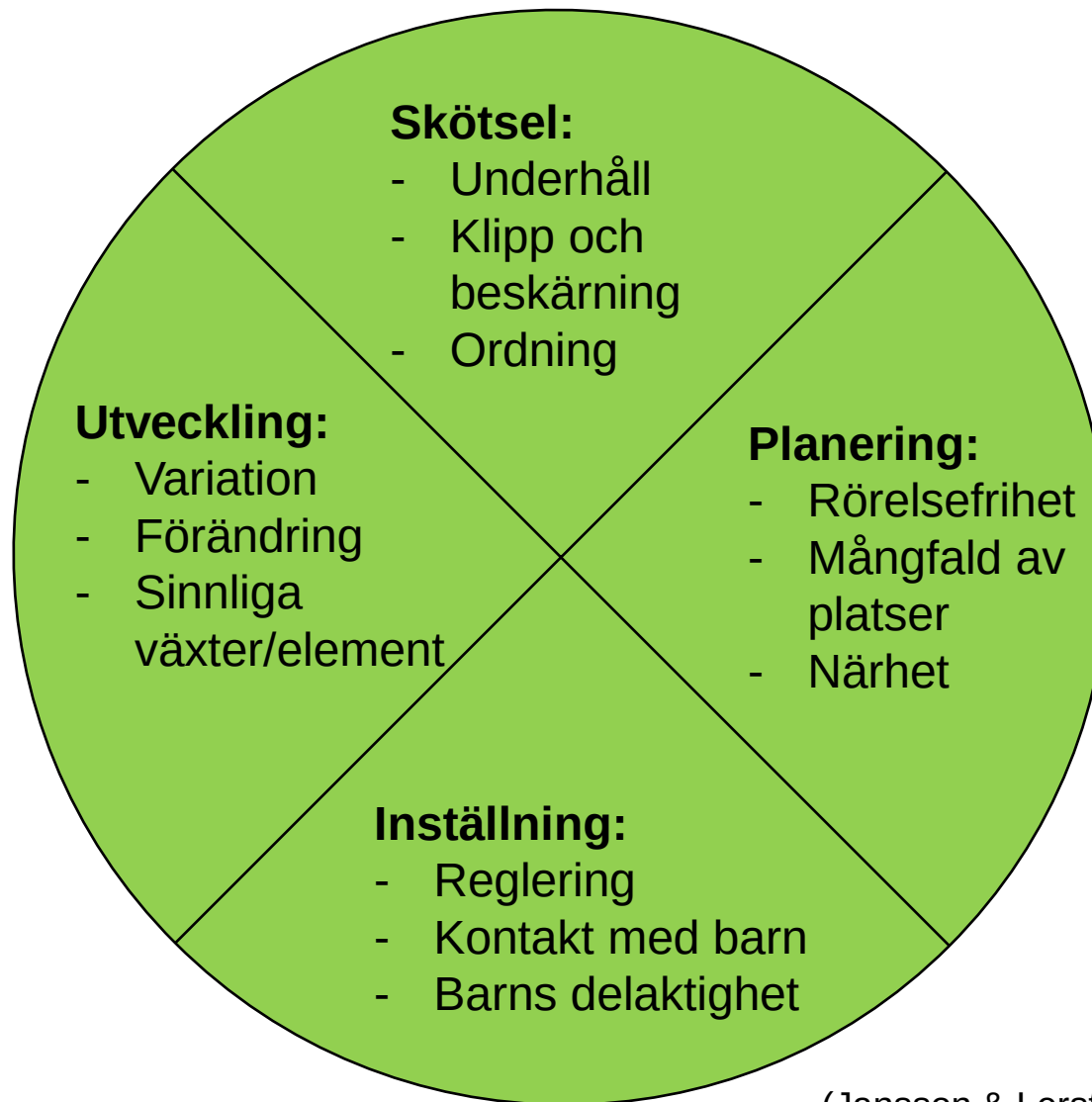
(Jansson, Zalar, Sundevall & Randrup, 2020)

- Lekredskap är dyra – några ser andra möjligheter
- **Få individer** är drivande inom förvaltningen – de är ofta avgörande
- **Stor skillnad mellan kommuner.** De mest utvecklade och ambitiösa ser bredden och möjligheter att implementera barnperspektiv och barns perspektiv genom samarbeten, olika platser, arbetssätt mm
- **Kunskapsutbyten** inom och mellan kommuner kan vara värdefullt

Planering, design och förvaltning som främjar lek och hållbarhet

- Helhetssyn på planering, design och förvaltning

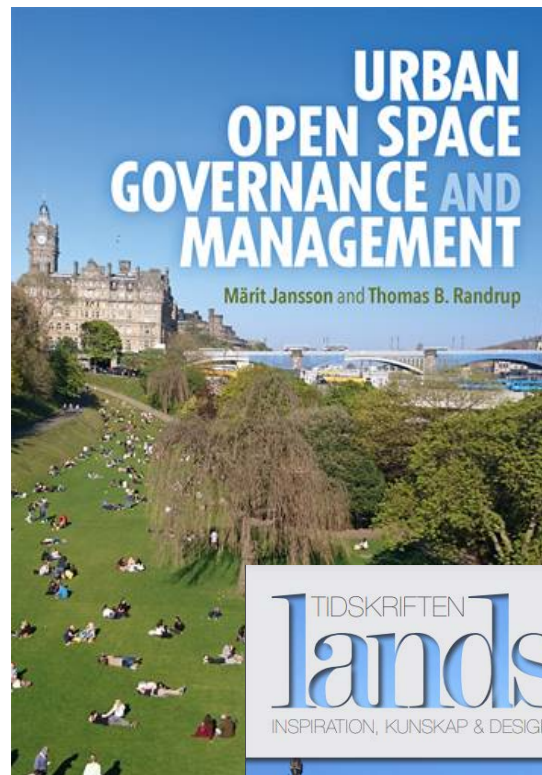
Barnvänlig miljö kräver förståelse och samarbete

- En helhet för varierade platser och rörelsefrihet
- Både barns perspektiv och ett barnperspektiv
- Många aktörer och processer som främjar barnvänlighet

Tack!

Märit Jansson Marit.Jansson@slu.se

SCIENCE AND
EDUCATION
SUSTAINABLE
LIFE

https://pub.epsilon.slu.se/21246/1/jansson_m_210115.pdf